

tes iniquitatis conturbaverunt me. » Sicut enim conturbatio ex multitudine iniquorum in eum insurgentium erat causa Davidi dolorum mortis: ita praeoccupatio laqueorum mortis erat causa eidem Davidi dolorum inferni. Vocat laqueos mortis insidias iniquorum, quibus pelebatur ad mortem. Itaque sensus horum duorum versiculorum est, Davidem occupatum fuisse ingenti dolore ob imminens mortis periculum, tum ex invasione manifesta inimicorum iustar torrentis violenter rapientis et involentis, tum ex insidiis eorumdem inimicorum, instar laqueorum incautos capientium. Quod attinet ad verba, pro doloris in hebraeo habetur, חֶבֶל *chebbel*, quae vox dolores et funes significare potest. Ideo S. Hieronymus vertit: *Funes mortis, et funes inferni*. At Septuaginta Interpretes verterunt: *Dolores mortis, et dolores inferni*: quae lectio posterior clarior est. Pro torrentes iniquitatis, in hebraeo habetur נְהַלֵּי תוֹרֵנְתֵי חַיִּיךָ *nachale bellahhal* quod S. Hieronymus vertit, *torrentes Diaboli*, et Septuaginta Interpretes, *torrentes iniquitatis*. Utrumque recte se habet; nam *Bellahhal* ad litteram sonat, *absque jugo*, et in Scripturis sanctis passim invenitur haec vox usurpata ad significandos viros iniquos, qui excusserunt jugum legis; vel ipsam iniquitatem, quae est contraria legi: et quia iniquorum caput est Diabolus, ideo Diabolum quoque hac voce significare solent Hebraei.

Vers. 7. 7. IN TRIBULATIONE MEA INVOCAVI DOMINUM, ET AD DEUM MEUM CLAMAVI.

Vers. 8. 8. ET EXAUDIVIT DE TEMPIO SANCTO SUO VOCEM MEAM: ET CLAMOR MEUS IN CONSPPECTU EJUS, INTROIVIT IN AURES EJUS.

Dixerat se in maximo periculo constitutum fuisse; nunc dicit se confugisse per orationem ad Deum, et exauditum. « In tribulatione mea, » id est in illis magnis angustiis, in quas me coniecerat persecutio Saulis, et in aliis similibus multis. « Invocaui Dominum, » in quo tota mea fiducia posita esse solet. « Et ad Deum meum clamavi. » Repetitio est Davidi familiaris. « Et exaudivit de templo sancto suo vocem meam, » id est, oratio mea pervenit usque ad summum caelum, quod est templum Dei non manufactum, et vere sanctum, quod violari polluique nulla ratione potest. « Et clamor meus in conspectu ejus, introivit in aures ejus. » Repetitio est, et aliquo modo declaratio superioris versiculi, quasi dicat: *Clamosa oratio mea, id est magno affectu prolata, et in conspectu ejus effusa, id est, quam effudit Deum pro oculis habens, » introivit in aures ejus, » id est exaudita est. In hebraeo habentur in futuro omnia verba, *invocabo, clamabo, exaudiet, introibit*. Sed Septuaginta Interpretes recte verterunt in praeterito: *invocaui, clamavi, exaudivit, introivit*, quoniam lex hebraice grammaticae id permittit, ut futurum ponatur pro praeterito.*

9. COMMOTA EST, ET CONTREMUIT TERRA: FUNDAMENTA MONTIUM CONTURBATA SUNT, ET COMMOTA SUNT, QUONIAM IRATUS EST EIS.

Incipit jam describere effectum exauditionis divinae, qui fuit auxilium de caelo adversus inimicos suos, ex quorum interitu ipse tandem non solum pericula evasit, sed etiam regnum adeptus est. Describit autem iram Dei adversus hostes suos poetico more: sicut enim cum irascitur rex aliquis, et bellum parat, totum ejus regnum turbatur; ita cum irascitur Rex totius mundi, totus mundus turbatur, ac potissimum tria visibilia elementa, terra, aer et aqua. Non significat hoc loco David re ipsa terram, et aera, et aquam, ita perturbata fuisse, ut verba sonare videntur; sed significat talem esse Dei iram, ut possit continuo tremefacere terram usque ad ima fundamenta; et in aere continuo excitare ventos nubescosque terras, et tonitrua, atque fulgura; denique fontes, et flumina, et maria ita siccare, ut appareant cavernae terrae, et fontium origines. Incipit ab elemento terrae, ac dicit: « *Commota est, contremuit terra, fundamenta montium commota sunt, quoniam iratus est eis, » hoc est, quando Deus irascitur terrae, continuo tota movetur, et contremiscit, non solum in superficie, sed usque ad ima montium fundamenta. Nec solum quando Deus irascitur, sed etiam quando praesentiam suam manifestat in terra, consensus terrae consequitur, quasi tremens et reverentis majestatem Creatoris. Sic in resurrectione Christi terrae motus factus est magnus; et cum idem Christus moriens infra terram descenderet, terra mota est. Et David in alio Psalmo: « *A facie Domini mota est terra, » Psal. cxxii.* In hebraeo non habetur, *quoniam iratus est eis, sed quoniam ira ei, id est, quoniam iratus est. Itaque secundum textum hebraicum, terra et montes contremiscunt, non quia Deus ipsis montibus iratus est, sed quoniam absolute iratus est. At Septuaginta vertentes, quoniam iratus est eis, significare voluerunt iram Dei esse contra terram et terrae montes, ratione hominum, qui in terra habitant; alioqui nulla est ratio cur Deus terrae et montibus irascitur.**

10. ASCENDIT FUMUS IN IRA EJUS, ET IGNIS A FACIE EJUS EXARSIT: CARBONES SUGCENSIS SUNT AD EO.

Adhuc pergit explicare operationem Dei in terra, quando vult Deus ostendere in ea praesentiam suam; non enim solum terram tremere facit, sed etiam ardere ac fumare, quod accidisse describitur *Exod. xx, Hebr. xii*, quando Deus in monte Sina legem dedit. « *Ascendit, inquit, fumus in ira ejus, » id est, ira Dei excitavit in terra calorem vehementem, unde ingens fumus ascendit. « Et ignis a facie ejus exarsit; » nec solum calorem et fumum, sed etiam incendium magnum excitavit. « *Carbones succensis sunt ab eo, » id est, ira Dei, sive facies Dei terram respi-**

ciens ita fecit eam ardere, ac si totam in carbones ardentis convertisset. Alibi etiam dicit: « *Qui respicit terram, et facit eam tremere, qui tangit montes, et fumigant, » Psal. ciii, 32.*

Vers. 11. 11. INCLINAVIT COELOS, ET DESCENDIT, ET CALIGO SUB PEDIBUS EJUS.

Transit a terra ad aera: et describit ea quae sunt in aere, quando Deus iram, vel praesentiam suam demonstrare vult. Dicitur Deus inclinare caelos, quando demittit nebulam, in qua ipse apparat: videtur enim nebula quasi pars caeli; ordinario autem Deus per nebulam se ostendere solitus est, ut patet ex lib. *Nam. cap. ix; III Reg. viii; Matth. xvii*, et alibi. Ait igitur: « *Inclinavit caelos, et descendit, » id est, demissa nebula, per eam se manifestavit; « et caligo sub pedibus ejus, » id est, ita Deus in nebula habitavit, quasi caliginem sub pedibus haberet: sunt omnia metaphorica, ex quibus intelligimus Deum invisibiliter praesentem nobis se facere.*

Vers. 12. 12. ET ASCENDIT SUPER CHERUBIM, ET VOLAVIT, VOLAVIT SUPER PENNAS VENTORUM.

Pergit describere operationem Dei in aere, quando iram suam manifestare hominibus vult. Ponit autem nobis ante oculos Deum, quasi hominem armatum, insidentem curru velocissimo discurrenti, et ex eo sagittas in hostes suos emittentem. *Curus Dei sunt nubes, juxta illud Psal. ciii, 3: « Qui ponis nubem ascensum tuum, qui ambulat super pennas ventorum. » Equi velocissimi sunt venti, qui nubes huc, illoque deferunt. Aurigae sunt angeli, quos Cherubim vocat. Sagitte sunt fulgura et fulmina, quae ex nubibus jaciuntur. Et vere mirabilis est ista descriptio. Nulli enim sunt currus agiliores nubibus, nulli equi velociores ventis, nulli aurigae peritiores angelis, nulla jacula, quae caelestibus fulminibus conferri possint. Et praeterea currus isli ex eo loco superiore pugnant, ut laedere possint et laedi non possint: « *Ascendit, inquit, super Cherubim, » id est non solum Deus utitur nebula, quasi domo, vel tentorio, sed etiam utitur nubibus, quasi curribus; et angelis Cherubim, quasi aurigis et ventis, quasi equis. Dicitur autem ascendere super Cherubim, ut intelligamus Deum non regi ab auriga, sed ipsum presidere aurigae, et principalem esse, tum ipsius currus, tum aurigae motorem atque rectorem. Itaque dicitur Deus ascendere super Cherubim, et volare super pennas ventorum, quia utitur ministerio angelorum in movendis nubibus, quae sunt veluti currus aerei et velocissimi, quippe qui trabuntur a ventis, veluti equis pennigeris, ac per hoc non ambulat, sed volant, et volant celerius omni volucre.**

Vers. 13. 13. ET POSUIT TENEBRAS LATIBULUM SUUM, IN CIRCUITU EJUS TABERNACULUM EJUS: TENEBROSA AQUA IN NUBIBUS AERIS.

Ne pulsetur Deus visibiliter in nubibus, tan-

quam in curru eminere, declarat Propheta Deum invisibiliter adesse, et ea de causa tenebrosis nubibus nri, ut eo veluti symbolo invisibilem se esse demonstrat. Est etiam in his verbis elegantissima et poetica metaphora: « *Posuit, inquit, tenebras latibulum suum, » id est, latet Deus in tenebrosis nubibus, quasi in loco abditio, sive effecit ut nubes tenebrosae pro latibulo sibi desciverent. « In circuitu ejus tabernaculum ejus, » id est, eadem nubes sunt quasi tabernaculum Deo, quo ipse undique tegitur. « *Tenebrosa aqua in nubibus aeris, » id est, tabernaculum, de quo dixi, nihil est aliud, nisi nubes tenebrosa, qualis est, cum est disposita proxime, ut in aquam vertatur. Tunc enim est nubes valde densa et aequa, ut non improprie aqua dici possit in nube existens.**

14. PRAE FULGORE IN CONSPPECTU EJUS NUBES TRANSIERUNT, GRANDI ET CARBONES IGNIS.

Declarat quomodo Deus ex nubibus, quasi ex curribus suis armatis pugnet, ac dicit, jubente Deo nubem scindi, et inde prodire grandinem et fulgura, instar carbonum ignitorum. Elegantissime autem dicit: « *Prae fulgore in conspectu ejus nubes transierunt, » quasi scissura nubium procedat a fulgore Dei intus latentis, quasi nubes ferre non possit divinum fulgorem, et ideo in conspectu Dei rumpatur et dissolvatur, atque ex ea parte evanescat et transeat. « Prae fulgore in conspectu ejus nubes transierunt, » id est, a fulgore Dei praesentis concussae nubes, in conspectu ejusdem Dei, transierunt disruptae et dissolutae. « *Grando et carbones ignis, » supple, ex ea scissura processerunt grandines et fulgura. Reipsa hoc accidit tempore Pharaonis, ut habemus in lib. *Exod. cap. ix, 24: « Et grandis, et ignis mixta pariter ferebantur. » Similia in bello Josue contra quinque reges, Jos. cap. x; nec non in bello M. Antonini imperatoris contra Germanos, de quo vide Tertullianum in lib. *ad Scapulam, et in Apologet. cap. v.****

15. ET INTONUIT DE COELO DOMINUS, ET ALTISSIMUS DEDIT VOCEM SUAM, GRANDI ET CARBONES IGNIS.

Idem repetit aliis verbis: ex nubis dissolutione oritur fragor ingens, qui dicitur tonitruum, cum quo saepe fulmina conjuncta esse solent. Fragorem illum eleganter vocat Propheta vocem Dei, non solum quia Deus est causa fragoris illius, sed etiam quia tam ingens et tam terrificus est sonus ille, ut soli Deo tribuendus videatur, quasi propria vox ejus. Hinc est illud ipsius Dei ad Job: « *Si habes brachium sicut Deus, et si vis voci simili tonas, » Job. xl, 4.* Illud autem, *grando et carbones ignis, in hebraeo habetur et possit legi, grandinem et carbones ignis, ut aliqui legunt; sed noster Interpres recte vertit, grandis et carbones ignis, quia sunt omnino eadem voces, quae in versiculo superiore.*

Itaque oportet hic etiam aliquid subintelligere, ut sensus sit: « Allissimus dedit vocem suam, » ex qua voce processit etiam grando et fulmina, quasi carbonēs igniti.

Vers. 16. 16. ET MISIT SAGITTAS SUAS, ET DISSIPAVIT EOS; FULGURA MULTIFICAVIT, ET CONTURBAVIT EOS.

Explicatio est superiorum, ac praesertim illius vocis carbonēs igniti, quasi dicat: Carbonēs ignis prodierunt ex nubium scissione, quia Deus misit sagittas suas, id est fulgura, eaque « multiplicavit, » et eo modo inimicos suos « dissipavit et conturbavit. »

Vers. 17. 17. ET APPARUERUNT FONTES AQUARUM, ET REVELATA SUNT FUNDAMENTA ORBIS TERRARUM.

Hic jam loquitur de operatione Dei in aquis, quae operatio est mirabilis, et repentina exsiccatio aquarum; qualis facta est in mari Rubro et Jordane flumine, ut habemus Ezod. xiv, et Jos. iv, ex qua exsiccatione patuit profundum maris et fluminum, quod profundum vocat Propheta fundamentum orbis terrarum, quia est pars infima totius terrae. Pro voce fontes, in hebraeo est מְצוּתֵי אֵפְרוֹחַי, quod significat decursus, seu torrentes. S. Hieronymus verit, effusiones aquarum; sed cum sit nomen generale, recte potuerunt Septuaginta Interpretes reddere, fontes. Sensus igitur est: « Et apparuerunt fontes aquarum, » id est, jussu Dei siccatis aquis apparuit fundum fontium, sive fluminum, sive etiam maris, et sic « revelata sunt, » et discooperata, « fundamenta, » id est, partes imae « orbis terrarum. »

Vers. 18. 18. AB INCREPATIONE TUA, DOMINE, AB INSPIRATIONE SPIRITUS IRAE TUAE.

Explicat causam exsiccationis aquarum. Apparuerunt, inquit, fontes, seu decursus aquarum, « ab increpatione tua, Domine, » id est, quia tu, Domine, increpasti aquas, et ille continuo disparuerunt. Quomodo autem increpaverit, explicat, dicens: « Ab inspiratione spiritus irae tuae. » Mirabili metaphora, et plane poetica vocat Propheta ventum, cujus ministerio siccatæ sunt aquae, spiritum irae Dei, et increpationem Dei. Nam vento urente siccitas fuisse aquas maris Rubri a Deo, testatur Scriptura Ezod. xiv. Itaque quod proprie dici poterat: Tu, Domine, immisso vento vehementi, siccasti aquas maris, dicit elegantissima metaphora: Tu, Domine, increpasti aquas, quia impediabant transitum populi tui, et spiritu irae tuae sufflasti in eas, et ille continuo fugerunt, ut alibi dicit, Psal. cxiii, 5: « Quid est tibi, mare, quod fugisti? » Hanc versiculum cum superiore conjungunt codices hebraici, quia sententia prioris ab hoc posteriore pendet; sed recte Septuaginta Interpretes separaverunt, quia videntur ex ratione metrica ita esse faciendum; neque enim absurdum est, ut una sententia duobus versibus contineatur.

19. MISIT DE SUMMO, ET ACCEPTIT ME, ET AS-SUMPSIT ME DE AQUIS MULTIS.

Jam redit ad beneficium Dei enarrandum, id est, ad liberationem suam ab inimicis. Omnia enim quae dicta sunt a versiculo nono, usque ad hunc decimum nonum, pertinent ad declarationem potentiae Dei. Et quia dixerat initio: « Torrentes iniquitatis conturbaverunt me, » et in versiculo precedente dixerat Deum spiritu suo siccare solitum aquas, et facere ut appareat fundum fluminum et maris, ideo in eadem metaphora persistens dicit: « Misit de summo, et accepit me, » id est, misit manum suam ex alto loco usque in profundum torrentis, et inde accepit me, et sic eduxit me de aquis multis, id est, oppressum tribulationibus mirabiliter liberavit. In hebraeo habentur verba futuri temporis, mittet de summo, et accipiet me, יִשְׁלַח יְדָיִךְ יְהוָה וְיִקְחֵנִי ishlach yadaiךָ יהוה ויקחני, ut saepe diximus, non ignorabat Septuaginta Interpretes tempora confundi secundum regulas linguae hebraicae, et unum pro altero saepe poni. Hic certe magis quadrat tempus praeteritum.

20. ERIPUIT ME DE INIMICIS MEIS FORTISSIMIS, ET AB HIS QUI ODERUNT ME: QUONIAM CONFORTIATI SUNT SUPER ME.

Quod metaphoricè dixerat versu superiore, propriis verbis dicit in hoc versiculo. Illud, quoniam confortiati sunt super me, debet exponi per tempus imperfectum, id est, quoniam robustiores me erant, et sic vertit S. Hieronymus; redditur enim ratio, cur necessarium fuerit auxilium Dei potentius, quia videlicet inimici Davidis ipso Davide fortiores erant. In hebraeo et graeco codice habetur futurum, eripiet me, יִרְצֵוּ יִשְׁמְרוּ: ceterum nostra lectio habetur etiam in antiquis libris, et eam exponunt SS. Hieronymus et Augustinus. Quare verisimile est in graeco fuerit me, fuisse olim in praeterito. Hebraicum autem recte potest accipi pro praeterito.

21. PREVENERUNT ME IN DIE AFFLICTIONIS MEAE, ET FACTUS EST DOMINUS PROTECTOR MEUS.

Inculcat aliis verbis beneficium Dei. « Prevenierunt me in die afflictionis meae, » id est, nulla injuria a me laessiti, ipsi primi fuerunt ad nocendum, vel, antequam precavere possem, me adorti sunt, prevenieruntque incautum: sed Dominus pro me vigilavit, et fecit ut eorum diligentia nihil mihi nocere posset.

22. ET EDUXIT ME IN LATITUDINEM: SALVUM ME FECIT, QUONIAM VOLUIT ME.

Iterum atque iterum repetit liberationem suam, ut ostendat sibi alle in memoria infixum Dei beneficium. « Eduxit me in latitudinem, » id est, de angustiis tribulationum liberatum quasi in latum campum eduxit, ut libere jam spatari pos-

sim sine metu ullo insidiatorum. « Salvum me fecit, quoniam voluit me, » id est, salvum me fecit a tot imminetibus periculis, ob id potissimum, quia complacuit ei, id est, ob immensam ejus misericordiam, quia me dilexit. Nam etiam si paulo post allegabit merita sua, tamen ipsa merita nostra dona Dei sunt; quod sanctus Propheta non ignorabat.

Vers. 23. 23. ET RETRIBUET MIHI DOMINUS SECUNDUM JUSTITIAM MEAM, ET SECUNDUM PURITATEM MANUUM MEARUM RETRIBUET MIHI.

Vers. 24. 24. QUIA CUSTODIVI VIAS DOMINI, NEG IMPIE GESSI A DEO MEO.

Vers. 25. 25. QUONIAM OMNIA JUDICIA EJUS IN CONCEPTU MEO, ET JUSTITIAS EJUS NON REPELI A ME.

Vers. 26. 26. ET ERO IMMACULATUS CUM EO, ET OBSERVAVO ME AD INIQUITATE MEA.

Vers. 27. 27. ET RETRIBUET MIHI DOMINUS SECUNDUM JUSTITIAM MEAM, ET SECUNDUM PURITATEM MANUUM MEARUM IN CONCEPTU OCULORUM EJUS.

Laudavit Deum de beneficio liberationis ab inimicis. Nunc addit, etiam in futurum se perpetuo liberandum, neque id ex sola misericordia, sed etiam ex justitia futurum, propterea quod juste vixerit, et vivere deinceps in animo habeat. Deus enim justus est, et justos amat, et adjuvat, ac protegit. « Et retribuere mihi, inquit, secundum justitiam meam, » id est, retribuere mihi, ut haec feci, multa bona, prout justitia mea meretur. « Et secundum puritatem manuum mearum retribuere mihi, » id est, sicut ego justitiam habeo non solum in corde, sed etiam in manibus, id est justus sum interius et exterius, justum habeo cor, et justa opera: ita Deus mihi bona retribuere coram se et coram hominibus, interius exteriusque custodiet. At praesumptio videtur justitiam suam predicare. Non est praesumptio, quando sincere id agitur, et agnoscitur Deus auctor bonorum nostrorum. Sic etiam merita sua coram Deo pronuntiavit Nehemias II Esdr. v, Ezechias Isai. xxxviii, Esther cap. xiv. At videtur falsum, quod David hoc loco dicit. Nam cum haec diceret, commiserat adulterium et homicidium. Et praeterea ipse alibi Psal. xviii, dixit: « Delicta quis intelligit? ab oculis meis munda me, Domine. » Et alibi Psal. cxlviii: « Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. » Alii propter hanc objectionem existimant Davidem non loqui de justitia sua absolute, sed de justitia cause, quam habebat cum adversariis. Alii existimant Davidem loqui solum de justitia religionis, id est, quod semper permanserit in vera religione, nec unquam idolis cultum adhibuerit. Sed repugnant his opinionibus verba illa: « Quia custodivi vias Domini; » item: « Omnia judicium ejus in conspectu meo; » item: « Ero immaculatus cum eo, » etc. Dicendum igitur est Da-

videm commemorare justitiam suam, quae in eo sita erat, ut sincero corde Deum coleret, et propositum stabile haberet nunquam prevaricari legem Domini, et si forte seque ageret, continuo respiceret, et ex corde revertetur ad Deum. Illud autem, delicta quis intelligit? de peccatis venialibus intelligi potest, quae justitiae non repugnant. Illud vero, non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens, intelligitur de justitia quae sine gratia Dei preveniente haberi creditur. Sic enim nullus coram Deo justificabitur, quia quicumque justus est, gratia Dei justificatus est.

Vers. 28. 28. CUM SANCTO SANCTUS ERIS, ET CUM VIRO INNOCENTE INNOCENS ERIS.

Vers. 29. 29. ET CUM ELECTO ELECTUS ERIS, ET CUM PERVERSO PERVERTERIS.

Reddit rationem, cur secundum justitiam suam sibi retribuendum a Deo dixerat, quia nimirum Deus reddidit unicuique secundum opera sua. Alioquitur autem ipsum Deum, et ait: « Cum sancto sanctus eris, » id est, cum homine misericorditer et pio, pie ac misericorditer ages, sive pium ac misericordem te praebis. Nam vox hebraea חַסִּיד chasid, pro qua nos habemus sanctum, proprie misericordem significat. Et pro sanctus eris, in hebraeo est verbum unicum conjugationis hitpael, חִתְּחִיטְּ, quod proprie significat misericordem se reddere, vel exhibere. Itaque non est sensus: si nos erimus sancti, Deum quoque fore sanctum; sed: si nos erimus sancti, Deum nobiscum sancte, id est misericorditer, acturum. Eodem modo intelligenda sunt caetera: « Cum innocente innocens eris, » id est, ei qui nemini nocet, Deus se innocentem praebit, id est non ei nocet, neque noceri ab aliis sinet. « Cum electo electus eris, » id est, cum homine sincero et puro, id enim proprie significat vox hebraea נָבִיב nabit, purum te exhibere, id est, sincere et candidè ages. « Et cum perverso perverteris, » id est, ei qui non est misericors, misericordiam non praestabis; ei qui nocet, nocetis; qui non sincere agit, sed callide supplantat, eum tu callide, id est sapienter supplantabis. Est autem hic observandum, ubi dictum est: « Cum sancto sanctus eris, cum innocente innocens eris, cum electo electus eris, » eandem vocem Deo tributam fuisse; at ubi dictum est, cum perverso perverteris, in hebraeo non esse eandem vocem. De homine dictum est עָקַב אִישׁ אִישׁ, quod proprie perversum significat. De Deo autem, חִתְּחִיטְּ, quod significat lactari, et conari in contrarium. Itaque sensus est: si homo perversus fuerit, Deus non erit in se perversus, vel perverse agens; sed contra perversum hominem luctabitur magno molimine, ut illum plane evertat, et ab omni spe sua cadere faciat.

Vers. 30. 30. QUONIAM TU POPULUM HUMILEM SALVAVIS, ET OCULOS SUPERBORUM HUMILIABIS.

Explicat Propheta duos superiores versiculos,

Quoniam justus est, gratia de justis factus est.

Merita sua enim tunc coram Deo laet.

quasi dicat: Cum sancto canctus eris, et cum innocente innocens, et cum electo electus, « quia populum humilem salvum facies, » id est, quia humilitas, quae est custos omnium virtutum, tibi gratissima est, et omnibus humilibus das gratiam; cum perverso autem perverteris, quia oculos superborum humiliabis, id est, quia superbia, quae est regina vitiorum, tibi summopere displicet: et ideo superbis omnibus resistis, eosque deiecis et humilias. Nominat autem oculos, præter cætera membra, quia in oculis, ac potissimum in supercilii arrogancia cernitur.

Vers. 31. 31. QUONIAM TU ILLUMINAS LUCERNAM MEAM, DOMINE; DEUS MEUS, ILLUMINA TENEBRAS MEAS.

Quia propheta David videbatur satis magnifice de sua iustitia et puritate locutus, ostendit unde haberet iustitiam et alia dona: et hinc maxime Deum laudat, quod ab illo sit lumen, et fortitudo, et omnia bona. « Quoniam, inquit, tu illuminas lucernam meam, Domine, » id est, a te habeo principium omnis boni, quod est lumen ad discernenda vera bona a falsis, et vera mala a falsis. Primum enim vulnus ex peccato originali nature inflatum est ignorantia veri boni: et ideo prima curatio a lumine divino incipit. « Tu, inquit, illuminas lucernam meam, » id est, oculum interiorum cordis mei tu solus illustras. « Deus meus, illumina tenebras meas, » id est, tu Pater luminum, tu lux vera, in qua tenebre non sunt ullae, sicut hactenus cepisti illuminare interiores oculos cordis mei: ita perge illuminare tenebras meas, id est expellere omnes tenebras meas. Nam sine gratia Dei illustrant, quod attinet ad supernaturalia mysteria, merè tenebre sunt in corde nostro. Nam « non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis. » In graeco habetur *ἐπινοίας; ἢ αὐτοῦ; ἢ οὐ,* illuminabis tenebras meas; in hebræo, *illuminabit tenebras meas.* Nostra lectio, *illumina tenebras meas,* habetur in antiquis libris SS. Hieronymi et Augustini; sensus autem semper est idem.

Vers. 32. 32. QUONIAM IN TE ERIPAR A TENTATIONE, ET IN DEO MEO TRANSGREDIAR MURUM.

Particula *quoniam* saepe redundat in oratione hebraica, sicut etiam particula *et*, quae saepe ponitur initio versuum, vel etiam librorum. Id admonendum fuit, ne anxie nimis queratur ratio harum particularum. Dixerat Propheta se a Deo habuisse lumen, quod est principium operum bonorum, veraque iustitiae: nunc addit, habuisse fortitudinem et robur ad vitanda mala et faciendam bona, quae ex divino lumine cognoverit vitanda, vel faciendam. « In te, inquit, eripiar a tentatione, » id est, fretus auxilio tuo, quo fortis efficiar, superabo omnes tentationes, omniaque mala vitabo. « In Deo meo transgrediar murum, » id est, ejusdem Dei confisus auxilio, atque ab eodem accepta fortitudine, omnia poteris, quan-

Humilitas virtutum quantum

ignorantia veri boni valde inflata a peccato originali

tumvis difficilia, quale esset transcendere altissimum murum. In hebræo pro illis verbis, *eripiar a tentatione*, habetur *נִדְרֵי אַרְלֵי גִדְוֵי*, id est *percurram exercitum*, sive (ut S. Hieronymus reddit) *percurram accinctus*. Videntur Septuaginta Interpretes sensum reddidisse, non verba. Nam percurrere exercitum adversariorum, et nullum vulnus accipere, idem est quod eripi a jaculis hostium, quae jacula tentationes significant, ut Apostolus interpretatur, cum ait *Ephes. vi. 16*: « In quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. » Sic etiam: *Percurram accinctus* inter medios hostes illesus, idem significat quod: *Eripiar a tentatione*, quando maxime opus erit.

33. DEUS MEUS IMPOLLUTA VIA EJUS: ELOQUIA DOMINI IGNE EXAMINATA, PROTECTOR EST OMNIUM SPERANTIUM IN SE.

Reddit rationem, cur a Deo acciperet lumen et vires, et cur in eo tanopere confidat, quia Deus bonus, et verax, protector est omnium in se confidentium, et quia ipse idem est solus verus Deus et verus Dominus, a quo bona ista expectari possunt. « Deus meus impolluta via ejus, » id est, Deus meus, cujus via impolluta est, id est, Deus qui sanctissimus est, et viam impollutam ambulat, id est operatur justissime. « Eloquia Domini igne examinata, » id est promissa Domini certissima et probatissima, ut aurum igne examinatum: iste, inquam, Deus impollutus, et cujus promissio est certissima, « protector est omnium sperantium in se. » Ex hebræo clarior sensus habetur, in quo textu legitur *eloquium* in numero singulari, et pro voce *protector*, est *scutum*. Ex quo apparet, tam Deum, quam ejus eloquium dici scutum confidentium in Deo. Sic enim ad litteram verti posset lectio hebraica, *Deus immaculatus in via sua, eloquium Domini igne examinatum, scutum est omnium sperantium in se.* Sed quia Septuaginta Interpretes posuerunt *eloquia* in numero multitudinis, et pro voce *scutum*, posuerunt *protector*, inde obscurata est sententia, quae ex hebræo diluenda est.

34. QUONIAM QUIS DEUS PRÆTER DOMINUM? AUT QUIS DEUS PRÆTER DEUM NOSTRUM?

Est altera ratio, ut paulo ante diximus, cur in Deo sit confidentium, et cur ab eo solo lumen et robur expectandum sit, quia ipse solus est verus Deus. In hebræo habetur: *Quis Deus præter Dominum? aut quis petra præter Deum nostrum?* ex quo intelligimus Deum nostrum solum esse verum Deum, et quia solus est verus Deus, solum ipsum esse veram petram, firmam et stabilem, in qua tuto confidere et quiescere possimus; et omnes, qui in re alia confidunt, necesse esse ut decipiantur et confundantur.

35. DEUS QUI PRÆCINXIT ME VIRTUTE, ET POSUIT IMMACULATAM VIAM MEAM.

Declarat nunc in particulari dona a Deo ac-

cepta per quae ab hostibus omnibus liberatus ad regnum pervenit. Ac primum dicit se a Deo accepisse robur et innocentiam, quae duo rarissime conjunguntur. Viri enim robusti prout sunt in injurias inferendos. David autem vere fortissimus et innocentissimus erat, ut ne hostem quidem suum Saulem occidere vellet, cum facillime posset. « Deus, inquit, præcinxit me virtute, » id est, simul probitatem vite mihi concessit.

Vers. 36. 36. QUI PERFECIT PEDES MEOS TANQUAM CERVORUM, ET SUPER EXCELSA STATUENS ME.

Vers. 37. 37. QUI DOCET MANUS MEAS AD PRAELIUM, ET POSUISTI UT ARGUM JEREUM BRACHIA MEA.

Describit in particulari fortitudinem suam de qua dixerat: « Qui præcinxit me virtute, » ac dicit se accepisse a Deo miram celeritatem in pedibus, et miram artem bellandi in manibus, et miram robur in brachiis. Dicit sibi pedes ad currendum perfectos, quasi cervorum, et super excelsa collocatum, id est, ea celeritate pedum facile montes altissimos conscendisse, quod verificatum est, quando Saulem fugiens, habitabat in altissimis et præruptis montium cacuminibus. Addit se doctus manus ad praelium habuisse, et brachia quasi aerea, in quibus robur et ars militaris significatur. De quibus nemo dubitare potest, qui legerit primum et secundum librum Regum. Nam de arte manuum testis esse potest lapis et funda in fronte Goliath infixus; de viribus brachiorum testes sunt ursi et leones, quos sola vi brachiorum David interfecit. In hebræo habetur *נִחַתָּה, conteritur*, ubi nos habemus *posuisti*. Sed Septuaginta Interpretes non legerunt *nichathah*, sed *nathathah*, quod est *dedisti*, sive *posuisti*. Itaque corrupta videtur casu aliquo lectio hebraica moderata: neque enim dubitari potest, quin Septuaginta Interpretes emendatos codices haberint, eosque rectissime intellexerint.

Vers. 38. 38. ET DEDISTI MIHI PROTECTIONEM SALUTIS TUAE, ET DEXTERA TUA SUSCEPIT ME.

Declarat nunc innocentiam, de qua dixerat: « Posuisti immaculatam viam meam. » Nam quia dono Dei innocenter David vivebat, ideo illum Deus assidue protegebat, ut nunc dicit: « Dedisti mihi protectionem salutis tuae. » Parum enim profuisset celeritas pedum, et robur brachiorum, et ars pugnandi adversum regem et regium interregum exercitum, nisi adfuisset protectio salutis Dei, id est protectio divina salvans, et dextera Dei suscipiens et sustentans.

Vers. 39. 39. ET DISCIPLINA TUA CORREXIT ME IN FINEM, ET DISCIPLINA TUA ISA ME DOCEBIT.

Hoc etiam pertinet ad innocentiam, sive immaculatam viam Davidis ostendendam. Non solum, inquit, protectio tua mihi adfuit, sed etiam disciplina tua me correxit, id est, eruditio, quae ex lege tua habetur, illa me direxit, ne errarem, et

Davidis mira fortitudo describitur.

Deus nostrum solus est verus Deus.

si quando in periculo essem errandi, illa diligenter inspecta et considerata « me correxit, » idque perseveranter usque in finem. Eadem quoque « disciplina » legis tuae deinceps « me docebit. » Posset etiam haec disciplina significare paternam castigationem, quia Deus per aliquas temporarias calamitates Davidem correxit, si quando ob humanam fragilitatem deliquit. In hebræo non habetur hic versiculus, sed loco totius hujus versiculi habentur haec pauca verba: *Et mansuetudo tua multiplicavit me.* Fortasse idem est sensus; potest enim sic exponi lectio hebraica, *mansuetudo tua*, id est lenis et paterna castigatio, *multiplicavit me*, id est, auxit me scientia. Nam a verbo *רָבַב* *rabab*, quod hic habetur, dicuntur *rabbim*, *magistri et doctores*, quod sunt multi in scientia.

40. DILATASTI GRESSUS MEOS SUBTUS ME, ET NON SUNT INFIRMATA VESTIGIA MEA.

Pergit narrare victorias suas, quae sunt omnia beneficia Dei. « Dilatasti, inquit, gressus meos subtus me, » id est, fecisti me magnis passibus progredi; « et non sunt infirmata vestigia mea, » id est, nec propterea fatigatus destiti a cursu. In hebræo habentur haec in futuro, *dilatabis*, etc.; sed ex more linguae saepe futurum ponitur pro praeterito.

41. PERSEQUAR INIMICOS MEOS, ET COMPREHENDAM ILLOS, ET NON CONVERTAR DONEC DEFICIANT.

42. CONFRINGAM ILLOS, NEG FOTERUNT STARE: CAEDENT SUBTUS PEDES MEOS.

Haec non videntur proprie pertinere ad futurum tempus, sed ad praeteritum, ut ex praecedentibus et sequentibus colligitur. Et sicut Septuaginta Interpretes, *dilatabis gressus meos*, verterunt, *dilatasti gressus meos*, ita potiusse reliqua vertere, et ex futuris praeterita facere. Sed rehinenda est lectio, ut jacet, et subintelligendum verbum *dixit*, ut sensus sit: « Dilatasti gressus meos, et non sunt infirmata vestigia mea, » ideo magna spe concepta dixi apud me: « Persequar inimicos meos. »

43. ET PRÆCINXISTI ME VIRTUTE AD BELLUM, ET SUPPLANTASTI INSURGENTES IN ME SUBTUS ME.

Hinc apparet Prophetam loqui de praeterito. Sicut, inquit, dixi: « Persequar inimicos meos, » etc., ita factum est Deo adjuvante. Tu enim, Deus, « præcinxisti me virtute, » id est robore ad bellum, et tu « supplantasti, » id est cadere fecisti, « subtus me eos qui in me insurgebant. » Illud, *præcinxisti virtute*, est frequens in Scriptura. « Accinctus potentia, qui conturbas profundum maris, » *Psalm. lxxv.* « Induere fortitudinem brachium Domini, » *Isai. li.* « Indutus est Dominus fortitudinem, et præcinxit se, » *Psalm. xcii.* « Sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto, » *Luc. xxiv.* Significat autem praecipua arma non consistere in gladio et lorica, sed in viribus et robore; et ideo non est auctor victoriae, qui militem in-

Vers. 40.

Vers. 41.

Vers. 42.

Vers. 43.